

8 клас

Головні та другорядні члени речення

Стрембицька Л.А.

ГОЛОВНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ

ПІДМЕТ

Головний член речення, що називає предмет або поняття і відповідає на питання **хто? що?**

Наприклад:

Троянди паморозь іскристо-сиза
вкрила.

ПРИСУДОК

Головний член речення, що називає дію або стан предмета й відповідає на питання **що робить предмет? що з ним робиться? який він є? хто або що він є?**

Наприклад:

Троянди паморозь іскристо-сиза
вкрила.

Способи вираження підмета

Способи вираження	Приклади
іменник	<u>Людина</u> бореться за свої права.
займенник	<u>Я</u> бачив дивний сон.
інша частина мови в значенні іменника	<u>Минуле</u> в пам'яті живе. В нічну розвідку пішло <u>четверо</u> .
інфінітив	<u>Любити</u> свій край - це для народу жити.
словосполучення	<u>Усі ми</u> прагнемо миру. <u>Серпень з вереснем</u> схрестили довгі шпаги.
фразеологізм	<u>Бити байдики</u> – улюблена справа ледарів.

ПРИСУДОК

ПРОСТИЙ

СКЛАДЕНИЙ
ІМЕННИЙ
ДІЄСЛІВНИЙ

ПРОСТИЙ ПРИСУДОК

виражається

дієсловом у дійсному, умовному або наказовому способі:

Сонце правди осяває і Дніпро, і кручі.

складеною формою майбутнього часу:

Білі акації будуть цвісти в місячні ночі жагучі.

фразеологізмом:

Я печу раків і стою на одному місці.

СКЛАДЕНИЙ ПРИСУДОК

СКЛАДЕНИЙ ІМЕННИЙ

утворюється з дієслівної зв'язки та іменної частини мови (іменник, прикметник, дієприкметник, займенник, числівник)

*У ролі дієслівної зв'язки можуть виступати слова:
бути, стати, здаватися, робитися, залишатися,
називатися, робитися та под.*

Наприклад:

День був сонячний.

Осіння ніч короткою здається.

Повітря зробилося прозорим.

СКЛАДЕНИЙ ПРИСУДОК

СКЛАДЕНИЙ ДІЄСЛІВНИЙ

утворюється з допоміжного слова та інфінітива.

У ролі допоміжних бувають:

- **дієслова** стати, перестати, почати, кінчити, могли, мусити, пробувати, намагатися, хотіти : Я хочу людям служити.
- **прикметники** радий, згоден, повинен, змушений, готовий, зобов'язаний: Я готовий відповідати за тебе.
- **прислівники** треба, можна, приємно, не в силі, не в змозі: Треба жити чесно.

ДРУГОРЯДНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ

ДОДАТОК	ОБСТАВИНА	ОЗНАЧЕННЯ
відповідає на питання непрямих відмінків кого? чого? кому? чому? кого? що? ким? чим? на кому? на чому?	як? якою мірою? де? куди? коли? з якої причини? з якою метою?	який? чий? котрий?

ДОДАТОК

СПОСОБИ	ВИРАЖЕННЯ	ПРИКЛАДИ
іменником		<i>Я люблю <u>ба</u><u>ть</u><u>кі</u><u>в</u><u>щи</u><u>ну</u>, <u>на</u><u>ро</u><u>д</u>.</i>
займенником		<i><u>На</u><u>с</u> інші ждуть обірвані мости.</i>
іншою частиною мови в значенні іменника		<i><u>Чу</u><u>ж</u><u>и</u><u>м</u> не розбагатієш.</i>
інфінітивом		<i><u>Лю</u><u>би</u><u>ть</u> людей мене навчила мати.</i>

ОБСТАВИНА

СПОСОБИ ВИРАЖЕННЯ	ПРИКЛАДИ
прислівником	Коні шалено мчали полем.
дієприслівником	Осиротівши , клени мріють про весняне листя.
дієприслівниковим зворотом	Діти вскочили у виноградник, випереджаючи матір .
іменником у непрямих відмінках	Синіли плавні за Дніпром .
інфінітивом	Осінь сіла в лісі відпочити .
порівняльним зворотом	Голос батька лунав з лісу, наче з приймача .

Види обставин за значенням

СПОСОБУ ДІЇ	ЯК? ЯКИМ СПОСОБОМ?
МІРИ Й СТУПЕНЯ	ЯК? В ЯКІЙ МІРІ?
МІСЦЯ	ДЕ? КУДИ? ЗВІДКИ?
ЧАСУ	КОЛИ? ЯК ДОВГО?
ПРИЧИНИ	ЧОМУ? З ЯКОЇ ПРИЧИНИ?
МЕТИ	ДЛЯ ЧОГО ? З ЯКОЮ МЕТОЮ?
УМОВИ	ПРИ ЯКІЙ УМОВІ?
ДОПУСТУ	НЕЗВАЖАЮЧИ НА ЩО?

ОЗНАЧЕННЯ

УЗГОДЖЕНІ ВИРАЖАЮТЬСЯ

прикметником: *З вітром
весняним сосна розмовляла.*

дієприкметником: ***Розкований**
народ розправив дужі крила.*

дієприкметниковим зворотом:
*Степ, **омитий росами**,
виблискує на сонці.*

займенником: *Ми любимо **свою**
Вітчизну.*

порядковим числівником: *Ще
треті півні не співали, ніхто ніде
не гомонів.*

НЕУЗГОДЖЕНІ ВИРАЖАЮТЬСЯ

іменником у непрямих
відмінках: *Промінь **сонця**
золотом розмальовує світанок.*

займенниками його, її: ***Його**
поради допомогли мені в житті.*

прислівником: *Каву **по-східному**
готують у піску.*

інфінітивом: *Подали команду
рушати.*

словосполученням: *З будиночка
виходить чоловік **у формі**
залізничника.*

ПРИКЛАДКА

- різновид означення.

Вона називає ознаку предмета, дає йому нову назву і виражається іменником.

Прикладки бувають непоширені й поширені.

Наприклад: *Надворі лютує зима- **лихоманка**.*

*Повість «**Захар Беркут**» написав Іван Франко, **відомий письменник**.*

Повторення. Головні та другорядні члени речення

